

OPOZÍCIA*

Augsburské Všeobecné noviny prinášajú v mimoriadnej prílohe k č. 360 článok o charaktere politických strán na súčasnom zasadaní uhorského snemu, ktorý tu veľacteným čitateľom podávame:

V Pešti, 10. december. Každý, kto počúva alebo číta snemové prejavy uhorskej opozície a hlbšie pozná právne pomery v Uhorsku, mohol by azda našu opozíciu považovať za mimoriadne slobodomyselnú a skutočne ľudomilnú. Pozrime sa však na ňu bližšie. O uhorských pomeroch veľmi často reční rovnako vládna strana i opozícia, no obe strany na ne hľadajú výlučne z aristokratického hľadiska. Nech nám je teda dovolené vysvetliť veci z iného uhla pohľadu. Je pravda, že sa tá malá časť národa, ktorá je výlučným nositeľom všetkých politických práv v krajine, člení na dve strany, t. j. na vládnu stranu, ktorú odporcovia nazývajú konzervatívna, a na opozičnú, ktorá sa nazýva slobodomyselnou, a zdá sa, že ju za takú považujú aj v zahraničí. V súčasnosti je však v skutočnosti tá prvá rovnako vzdialená konzervativizmu, ako tá druhá slobodomyselnosti. Kráľovské návrhy, ktoré sa považujú za výraz zmýšľania vlády, ani v najmenšom nenesú charakter zmeraveného konzervativizmu, zotrávajúceho pri starom, ba čo viac, obsahujú reformy, ktoré sú podľa všeobecnej mienky veľmi užitočné a majú slúžiť pre dobro všetkých vrstiev spoločnosti. Stranu, ktorá vystúpi s reformami, aké sa nekonali už celé stáročia a od ktorých väčšie sa nedajú čakať ani od radikálnej strany, napr. zrušenie starootcovského práva, odkúpenie poddaných, zrušenie hraničnej čiary medzi Uhorskom a nemeckými dedičnými krajinami, uvoľnenie vnútorného obchodu a trestný zákonník, stranu, ktorá, ako hovorím, vystupuje s takýmito návrhmi zákonov, rozhodne nemôžeme nazvať prísne konzervatívnou. Ale je pravda, že je oveľa ťažšie presvedčiť čitateľa o tom, že aj opozícia je presne tak málo slobodomyselná. Človek by musel žiť v Uhorsku a dôkladne sledovať nitky, ktorými sú rokovania opozície pospájané, aby mohol posúdiť, či skutočne ide o vlastenectvo. Na tomto mieste uvedieme len niektoré dôvody, vychádzajúce z posledných rokovaní snemu. Hoci sa nedávno na rokovaní jedného výboru na návrh istého člena opozície prijalo, že zemianstvo musí platiť daň do domácej pokladnice v pomere s nezemanmi, samotné rokovanie však

* Ide o preklad Štúrovho anonymného článku *Die Opposition*, ktorý vyšiel v *Allgemeine Zeitung*, Nr. 360, 26. december 1847. Ausserordentliche Beilage, s. 256 – 257, podpísaný Ein Unabeliger (Jeden nezeman). – <https://www.bavarikon.de/object/bav:BSB-MDZ-00000BSB10504370?locale=en&p=1813>.

predsa len dokázalo, že naša opozícia je viac sebecká než slobodomysel'ná. Lebo nielenže za túto daň hlasovalo viac konzervatívnych stolíc, zatiaľ čo mnoho takzvaných liberálnych stolíc hlasovalo proti nej, ale vojenská daň hlasovaním vôbec neprešla. Veľkolepými prejavmi a s obrovskou samochválou rečnili poslanci opozície o tom, že na každú verejnú ťarchu majú všetci obyvatelia platiť rovným dielom, a predsa pod tým rovným dielom mali na mysli len menšiu polovicu verejných tiarch, t. j. domácu a vojenskú pokladnicu, a prijali len tú prvú. Slobodomysel'nosť opozície bola natoľko múdra, že o ostatných ťarchách ľudu, napríklad robotách, ktoré musia poplatníci vykonávať v prospech stolice: ubytovať vojakov – ak sa to na súčasnom sneme úplne nezruší –, ale najmä o povinnosti vyslať vojakov, od čoho je zemianstvo úplne oslobodené, ani len neškrtila, akoby to nebola rovnaká ťarcha ako daň a akoby spravodlivosť nevyžadovala, aby zemianstvo znášalo aj tieto ťarchy. A pritom už na zemiansku povinnosť insurekcie vonkoncom netreba brať ohľad, lebo rok 1809 dostatočne dokázal, že insurekcia vôbec nie je schopná krajinu, ľud a samotné zemianstvo ubrániť. Preto sme sa aj veľmi začudovali, aký chválospev na zemianstvo nedávno zanôtil Košut pri otázke všeobecného zdanenia. Vyhlásil, že fakt, že Uhorsko ešte vždy existuje, je dielom zemianstva. Ponecháme bokom otázku, či Uhorsko vzniklo len vďaka zemianstvu alebo vďaka všetkým obyvateľom. Ale tvrdiť, že len vďaka zemianstvu ešte Uhorsko existuje a nestalo sa nejaký pašalíkom* alebo štátom francúzskeho cisárstva, je osobitá drzosť, ktorá svedčí len o rečníkovej skutočne aristokratickej prepiatosti.

Pozrime sa ďalej na samotnú domácu pokladnicu, do ktorej teraz už aj zemianstvo platiť má, hoci nie celkom, ale len v pomere s nezemanmi. Táto daň je určená pre potreby stolíc,** konkrétne na platenie stoličných úradníkov, a iba tí ju za nezemanov „rozdeľujú a manipulujú.“ Prinajmenšom poplatný ľud o vynakladaní týchto prostriedkov nevie vôbec nič. V súčasnosti však aj napriek rozhodnutiu predchádzajúceho snemu, že akýkoľvek úrad môže právoplatne zastávať aj nezeman – čo, mimochodom, zostane len na papieri, kým nezemaniam nedostanú právo voliť do stoličných zborov – všetky stoličné úrady zastáva výhradne zemianstvo a bez akéhokoľvek vplyvu nezemanov celú domácu pokladnicu obracia výlučne podľa svojej vôle k vlastnému prospechu. V tom prípade by bolo len spravodlivé a podľa práva, aby do nej zemianstvo platilo nie v pomere s nezemanmi, ale iba samo. A predsa

* Provincia v Osmanskej ríši.

** Dnes sú to podielové dane obcí a miest alebo vyšších územných celkov, ktoré sa však vtedy vyberali priamo, dnes sa vyberajú centrálné a rozdeľujú sa podľa vopred určených kritérií.

slobodomyselnosť našej opozície tak ďaleko nesiaha, stačilo jej, že na seba vzala iba jednu čiastku tejto dane, to znamená, že odteraz bude milostivo platiť svoje vlastné právomoci a úrady – ku ktorým majú prístup len zemanania – spoločne s nezemanmi.

Ako sa pri hádkach o návrhu a v samotnom návrhu ukázalo, opozícia prikladá väčšiu váhu vlastným sťažnostiam než kráľovským návrhom a mieni na prerokovanie návrhov pristúpiť až potom, keď sa jej sťažnostiam vyhovie. Tieto sťažnosti zhrňa do týchto troch bodov: Uhorsko nemá vlastnú nezávislú vládu, štyri stolice, ktoré prináležia do Sedmohradska, nepatria do Uhorska, a záležitosti Chorvátska. Posledné dve sú bezvýznamné a takmer sa netýkajú národných záujmov, chorvátska otázka je navyše neoprávneným miešaním sa opozície do chorvátskych národných a municipálnych záležitostí natoľko, až sa opozícii čudujeme, že na seba preberá takú veľkú zodpovednosť, márne drahocenný čas takýmito maličkosťami a osobuje si právo, ktoré jej nepatrí. Pokiaľ ide o prvý bod, t. j. nezávislá a zodpovedná vláda, tu nechceme pátrať, či v Uhorsku máme písaný či nepísaný zákon o zodpovednosti ministrov v zmysle anglickej či francúzskej ústavy. Z motanice našich zvykov a zákonov sa dá ľahko vyhútať pár slov *pro et contra*.^{*} Chceme sa prizrieť len tomu, či opozícia skutočne koná slobodomyselne, keď svoje sťažnosti na súčasnom sneme stavia proti takým kráľovským návrhom, aké sú jej predložené, ba podmieňuje nimi všetky ostatné rokovania. Myšlienka zodpovednosti ministrov vyžaduje predbežné podmienky, ktoré ešte v Uhorsku neexistujú: všeobecná daň, všeobecná branná povinnosť a zastúpenie ľudu. Len tam, kde už tieto inštitúcie existujú, a len s nimi môže byť reč o samostatnej vláde. V Uhorsku znášajú všetky ťarchy iba nezemanania, ktorí nemajú na sneme žiadne zastúpenie. Kto by teda mal brať vládu na zodpovednosť? Zástupcovia tých 500 000 duší, čo na štátne ťarchy neplatia ani babku? Či môžeme dopustiť, aby títo 52 zástupcovia neoprávnene vykonávali právo, ktoré prislúcha len desiatim miliónom daňových poplatníkov, zatažených aj brannou povinnosťou? Vari to zo strany opozície nie je svojvoľné prisvojovanie si práv, ktoré jej z ústavného pohľadu vonkoncom neprináležia? Existuje zásada, ktorou sa opozícia oháňa pri každej príležitosti: *nihil de nobis sine nobis*,^{**} ďalej to, že každý má mať len takú účasť na ústavných dobrodeniach, nakoľko štátne ťarchy znáša. Ako sa s tým však zhoduje spôsob, akým opozícia zaobchádza s národom? S národným majetkom chce nakladať bez národa, sama chce vládu volať na zodpovednosť, zatiaľ čo vláda sa má zodpovedať celému národu, sama chce užívať ústavné práva bez toho, aby sa hlásila aj k štátnym ťarchám. A keď už

* Lat. *Pro a proti*.

** Lat. *Niž o nás bez nás*.

opozícia pri tejto otázke, v ktorej, ako si každý môže skúsiť, bojuje iba za politické privilégiá svojej kasty, odsúva kráľovské návrhy úplne do úzadia, dá sa také konanie ospravedlniť? Vari to je, ak už nepoviem slobodomyselné, ale aspoň spravodlivé? Slovo „zástupcovia“ nosí opozícia hrdo na jazyku, ale návrh na skutočné zastupiteľstvo doposiaľ na žiadnom sneme nezaznel. Spýtajme sa aspoň na to, ako to vyzerá so zastúpením miest. Vari bezprávny stav kráľovských miest, ktoré stavy zbavili zákonnej a spravodlivej reprezentácie, nestavia slobodomyselnosť opozície do veľmi zlého svetla? Vari nedokazuje skôr to, že si opozícia žiarlivo stráži svoje aristokratické privilégiá, než jej skutočné vlastenectvo? Pretože priemysel, obchod i umenia sa väčšmi udomácnili v mestách než u zemianstva a inteligencia – ak sa pod ňou chápe nielen politizovanie, v ktorom si zemianstvo popravde vypestovalo väčšie schopnosti – sa prinajmenšom v rovnakej miere ako u stoličného zemianstva rozšírila aj medzi meštianstvom. A predsa sa opozícia nazdáva, že koná vlastenecky a slobodomyselne, keď mestá zbaví zákonného zastúpenia, alebo im len z milosrdenstva udelí zlomok hlasu.

Čím viac človek premýšľa o programe, ktorý opozícia zostavila na svojej peštianskej porade, tým ráznejší sa mu vidí jej posledný bod. V ňom dáva opozícia krajine na vedomie, že sa bude usilovať zachovať súčasné postavenie stolíc. To je však v súčasnosti – hoci zemianskym záujmom naozaj prospieva – úplne aristokratické, z ľudomilného uhla pohľadu zachováva stav, v ktorom zemianstvo môže nad obyvateľstvom panovať, utláčať ho, ako sa mu páči, a každý zeman sa môže priečiť aj najvyššej autorite, takže utláčanie ani u svojho kráľa nenájdu dostatočnú ochranu pred svojvôľou týchto malých vladárov. A takýto stav chce opozícia udržať aj naďalej! Tento jediný bod stačí, aby slobodomyselnosť opozície ukázal v pravom svetle. Z toho mi už zreteľne vychádza, že všetko úsilie opozície smeruje k udržaniu a možnému posilneniu zemianskych privilégií voči vláde, a o ľude zmýšľa nie slobodomyselne, ale ochlokraticky.* Preto aj vládna strana požíva u vlády tým väčšiu dôveru, čím väčšmi veríme úprimnému človeku, hoci aj nie je na udeľovanie milosrdenstva príliš štedrý, ako tomu, čo síce peknými rečami sľubuje hory-doly, no zakaždým zistíme, že sa za nimi skrýva iba jeho vlastný prospech.

Jeden nezeman

* Ochlokracia je prevzatie politickej moci ľudovými masami v revolúcii.